

BOEKBESPREKING

Die Kartoffel – Ein Handbuch. Uitgegeven door R. SCHICK en M. KLINKOWSKI. VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag, Berlin, 1962, Deel II; 1099 blz. Ingebonden in linnen Dmk 72,-.

Het aardappelgewas is buitengewoon onderhevig aan alle mogelijke ziekten en plagen. Het is geen gemakkelijke taak om hiervan een overzicht te geven. Het gaat om een zodanig breed terrein, dat alleen via medewerking van verschillende specialisten wat te bereiken valt. Oost-Duitsland beschikt blijkbaar over voldoende specialisten op dit gebied. Eenzijdig is dit boek er niet door geworden. Een voordeel is dat de Oosteuropese literatuur er ook in werd verwerkt.

Dit tweede deel gaat niet uitsluitend over ziekten en plagen, maar de fytopatholoog behoeft zich toch allesbehalve bekocht te voelen. Van de 17 hoofdstukken staan er 5 direct in verband met ziekten. M. KLINKOWSKI en H. KEGLER behandelen de virusziekten, G. M. HOFFMANN de schimmel- en bacterieziekten en in een afzonderlijk hoofdstuk de niet-parasitaire ziekten, H. W. NOLTE de dierlijke beschadigingen en H. BUHR de coloradokever, tezamen 428 bladzijden.

In een zevental hoofdstukken spelen de ziekten indirect (en ook wel direct) een grote rol. Dit geldt voor die, welke werden geschreven door R. SCHICK en A. HOPPE: Veredeling van de aardappel, W. SCHWEIGER: Pootgoedteelt, U. Hamann: Pootgoedcontrole, K. H. MÖLLER: Europese en Noordamerikaanse rassen, H. GALL: Wettelijke voorschriften voor de teelt en goedkeuring van pootgoed, W. NEYE: Handelsbepalingen en H. FISCHER: Quarantaine en invoerbepalingen, in totaal 508 bladzijden. De rest van het boek wordt ingenomen door een vijftal over het algemeen kleinere hoofdstukken, die in verband staan met de verwerking van de aardappel. Van de genoemde auteurs zijn er zeven verbonden aan het Instituut voor Plantenveredeling te Grosz-Lüsewitz en vier aan het Instituut voor Fytopathologie te Aschersleben.

Het is onmogelijk om op ieder hoofdstuk afzonderlijk in te gaan. Er is getracht een overzicht van de wereldliteratuur te geven. Tot welke respectable aantallen citaten men bij deze bewerkingen is gekomen, moge blijken uit enkele voorbeelden. De tekst van het hoofdstuk „Virusziekten” beslaat 74 bladzijden, de literatuurlijst 39, terwijl hiervoor toch een kleiner lettertype werd gebruikt. Voor het hoofdstuk „Coloradokever” zijn dit 37, respectievelijk 26 bladzijden. In totaal zijn van de 936 voor de fytopatholoog interessante bladzijden 180 gewijd aan literatuuropsommingen. Prettig is dat de titels volledig worden vermeld. Het was natuurlijk onmogelijk om alle literatuur te verwerken en de keuze zal vaak moeilijk zijn geweest. En toch zullen vele lezers, al naar hun landsaard, verschillende opgaven node missen.

De literatuur is tot en met 1959 bewerkt. Bij het verschijnen is een dergelijk werk dus reeds min of meer verouderd. En toch voldoet dit boek aan een behoefte. De aardappel is een zeer complex geheel en het moet gezegd worden dat tot nog toe niet zo'n veelzijdig overzicht is gepubliceerd. Het is jammer, dat de besproken literatuur soms niet kritisch genoeg wordt behandeld en dat te vaak wordt volstaan met een opsomming van afzonderlijke vermeldingen zonder meer. Wat het laatste betreft is het duidelijk, dat het ene onderwerp dit meer in de hand werkt dan het andere.

Het is altijd gemakkelijk een aantal fouten en tekortkomingen op te sommen. Als ondergetekende zich daar ook aan gaat bezondigen, is dit slechts om enkele zaken recht te zetten en niet om aan het grote geheel afbreuk te doen. In Nederland is op het gebied van de aardappelvirusziekten klassiek werk verricht en het is jammer, dat in het buitenland een aantal publikaties blijkbaar niet voldoende is doorgedrongen.

In het hoofdstuk „Virusziekten” wordt gezegd, dat met de onderscheiding van de bladrolziekte (1907) door APPEL het virustijdperk van de aardappel werd ingeluid. Deze eer komt echter alleen QUANJER toe. Zo was het ook niet ORTON in 1914 die voor het eerst naast bladrol de mozaïekziekte onderscheidde, maar QUANJER in 1910. Van JOHNSON wordt gezegd dat hij in 1925 als eerste aantoonde dat bepaalde aardappelrassen een virus kunnen bevatten zonder symptomen te vertonen. Het waren echter ATANASOFF en QUANJER, die in 1922 reeds bewezen dat het „gezonde” ras 'Zeeuwse Blauwe' steeds een stippestreepvirus (= Y_c-virus) bevat. Wat betreft premunitie ten aanzien van X-virusstammen wordt een belangrijke publikatie van OORTWIJN BOTJES (1933) niet vermeld. Abusievelijk wordt gezegd dat alle stammen van het X-virus op grond van premunitie met elkaar verwant zijn. Er wordt nog wel eens van „Anfälligkeit” gesproken terwijl bedoeld wordt „Empfindlichkeit”.

Dat het toetsras 'A6' beter het A- en het X-virus zou aantonen dan het Y-virus moet als onjuist worden aangeduid. Het omgekeerde is het geval. Het stippestreepvirus wordt veel

meer door *Myzus persicae* overgebracht dan wordt gesuggereerd. Het was niet SMITH die in 1931 als eerste aantoonde, dat het bladrolvirus in *Myzus persicae* een latente periode doormaakt maar ELZE in 1927. Ten aanzien van het bladrolvirus zouden premunitieproeven tot de onmogelijkheden behoren. In ons land kon echter wel degelijk een verwantschap op grond van premunitie worden aangetoond.

Met betrekking tot het aucubabontvirus wordt, wat betreft de symptomen in de knol, gesproken van „netnecrose” terwijl bedoeld wordt „pseudonetnecrose”. Netnecrose mag als virusziekte alleen maar in verband worden gebracht met het bladrolvirus. Wat betreft geschiktheid van de grond voor vermeerdering van pootgoed wordt te eenzijdig de aandacht gevestigd op humeuze, lemige zandgrond.

Het is jammer dat in het hoofdstuk „Niet-parasitaire ziekten” het onderzoek van BRANDENBURG en EIBNER nog niet kon worden verwerkt. Het begrip „Eisenfleckigheid” kon zodoende niet duidelijk worden afgebakend, met als gevolg een verwarrend geheel, waarbij „Eisenfleckigheid” en „kringerigheid” nog te veel als identiek of verwant worden gezien.

In het hoofdstuk „Veredeling” wordt beweerd dat in Nederland bij het opkweken van zaailingen speciale maatregelen dienen te worden genomen omdat de klimatologische omstandigheden een snelle verspreiding van het X- en S-virus in de hand zouden werken. In Oost-Duitsland zal dit echter wel niet minder het geval zijn. Dat hebben de ervaringen wel geleerd. De veelvuldigheid van het optreden van de B-stam van het X-virus wordt te veel gekleinerd. Hoeveel rassen zijn er niet volledig mee geïnfecteerd! Ook de resistentie-factor tegen het Y_c-virus wordt niet voldoende naar waarde geschat. Bepaalde rassen zijn door gebrek aan deze factor zelfs „smetstofdrager” van dit virus geworden. We behoeven in ons land slechts te denken aan 'Zeeuwse Blauwe', 'Thorbecke', enz. Dat overgevoelige rassen via veldproeven nog moeten worden getoetst op hun veldresistentie is in het algemeen niet juist. De nateelt van een kunstmatig ziek gemaakte plant (via enting) kan reeds volledig uitsluitel geven. Hoewel de terminologie over het algemeen weinig te wensen overlaat, wordt nog wel eens gesproken over „empfänglich” als „empfindlich” bedoeld wordt. De vermelding dat in Nederland de uitgangsstammen door de N.A.K. serologisch op het X- en Y-virus worden getoetst is onvolledig. Ook het S- en M-virus worden in dit onderzoek betrokken, terwijl het Y-virus door middel van de bladtoets op 'A6' wordt vastgesteld.

In het hoofdstuk „Pootgoedteelt” wordt een lans gebroken voor de wijze van werken in ons land. Jammer dat ook hier weer enkele uitspraken achterhaald zijn. Met het oog op *Rhizoctonia*-aantasting is nu voorgeschreven, dat na het doodspuiten de aardappelen niet te lang meer in de grond mogen blijven zitten; men kan zich geen 14 dagen uitstel veroorloven. Het doet wonderlijk aan, dat het voorkiemen van het pootgoed met behulp van licht en warmte als jarowiseren wordt aangeduid. Dit proces heeft toch niets met jarowisatie te maken.

Het hoofdstuk „Pootgoedcontrole” geeft wel een zeer grondig overzicht van alle mogelijke en vooral ook onmogelijke toetsmethoden. Het is een vergeeflijke fout, dat hier 'Paul Krüger' en 'President' als twee afzonderlijke aardappellrassen worden aangeduid. Dat in verband met pseudonetnecrose in de knol wel SALZMANN wordt genoemd, echter niet QUANJER, THUNG en ELZE, is meer te laken. Het doet zeer onwaarschijnlijk aan, dat bij een controle-cultuur van het ras 'Eersteling' het nieuwe Y-virus dikwijls niet te zien zou zijn. Genoemd ras is immers zeer gevoelig voor dit virus.

In het hoofdstuk „Europese en Noordamerikaanse rassen” passeren ongeveer 650 rassen de revue. Het is natuurlijk onmogelijk dat daarbij nooit eens een slippertje wordt gemaakt. Zo wordt ons ras 'Bintje' als zeer vatbaar voor stengelbont beschreven. Een groter onrecht kon men 'Bintje' niet aandoen.

Men zou dit boek echter een groot onrecht aandoen, als men te veel aandacht aan de tekortkomingen zou besteden. Er is hier een ongelooflijke hoeveelheid werk verzet; ieder die belangstelling heeft voor de ziekteproblemen rondom de aardappel kan er veel uit leren. Het boek bevat een zeer groot aantal afbeeldingen, die ondanks de minder goede kwaliteit van het papier toch aan redelijke eisen voldoen. De kwaliteit van een achttal gekleurde platen laat niets te wensen over. Het is evenwel de vraag of we in fig. 5 en 6 alleen met het nieuwe Y-virus te maken hebben. De hevigheid van de symptomen wijst meer op een bij-infectie met een ander virus.

Het is een prijzig boek maar in verhouding tot de omvang niet te duur.

A. ROZENDAAL